

Η ενότητα της Εκκλησίας

Ορθοδοξία / Θεολογία

Στυλιανός Γ. Παπαδόπουλος (μοναχός Γεράσιμος Δοχειαρίτης), Ομότιμος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών († 2012)

Η Εκκλησία, εφόσον είναι σώμα Χριστού, που σκοπό έχει την σωτηρία των ανθρώπων, δεν κινδυνεύει να αφανιστεί, να καταποντιστεί (PG 52,429), να χαθεί. Άρχοντες θρησκευτικοί, λέγει ο ιερός Χρυσόστομος, άλλοτε και τώρα, φορείς της κοσμικής εξουσίας, αιρετικοί και οι ίδιοι οι δαίμονες «επολέμησαν την Εκκλησίαν», η οποία όχι μόνο δεν νικήθηκε αλλ' «υπέρ τους ουρανούς αναβέβηκε» (PG 52, 397-8).

Παρά ταύτα κινδυνεύει συνεχώς η ενότητα της Εκκλησίας, ενώ το γεγονός του Σώματος του Χριστού, η Εκκλησία δηλαδή, σημαίνει και αποτελεί ενότητα πραγματική, «... Εκκλησίαν δε Θεού καλεί (= ο Παύλος), δεικνύς ότι ηνώσθαι αυτήν χρη. Ει γαρ Θεού εστίν, ήνωται και μία εστίν, ουκ εν Κορίνθω μόνον αλλά και εν πάση τη οικουμένη. Το γαρ της Εκκλησίας όνομα ου χωρισμού, αλλά ενώσεώς εστι, και συμφωνίας όνομα. ...Ει δε ο τόπος χωρίζει (=τους πιστούς), αλλ' ο Κύριος αυτούς συνάπτει κοινός ων» (Εις Α' Κορ., Ομιλ. Α' 1: PG 61,13), που συντελείται με την συμμετοχή τελικά όλων στην ίδια θεία Ευχαριστία, στο γεγονός δηλαδή ότι, μετέχοντες στον ίδιο «άρτο», «ενούμεθα» όλοι σ' ένα σώμα, το σώμα του Χριστού (PG 61,200). Ενώ πρέπει όλα τα μέλη των κατά τόπους Εκκλησιών, από τις Ινδίες π.χ. μέχρι την Ρώμη (PG 59, 361-2), να αισθάνονται «εν σώμα και πνεύμα» και ότι έχουν την ίδια πίστη, συχνά εμφανίζονται διαιρέσεις και κακοδοξίες, που διασπούν την αληθινή ενότητα. Η θεία χάρη υπάρχει μόνον όταν και όπου όλοι στηρίζονται στο αυτό «θεμέλιο», στην αυτή πίστη (PG 61,72), δ- ταν «δειχθώμεν πάντες μίαν πίστιν έχοντες» (PG 62,83).

Η εμπειρία των σχισμάτων και των κακοδοξιών του Χρυσ. ήταν τόσο πικρή, ώστε νά υποστηρίζει οτι η διαίρεση της Εκκλησίας είναι τόσο μεγάλη αμαρτία, που δεν μπορεί ούτε «μαρτυρίου αίμα» να εξαλείψει (PG 62,85).

Η ομολογία πίστεως του Πέτρου ως θεμέλιο της Εκκλησίας και της ενότητας

Με αυτές τις επισημάνσεις του Χρυσοστόμου κατανοεί κανείς ευχερέστερα τον τρόπο, με τον οποίο κατανοεί ο ιερός άνδρας τους λόγους του Κυρίου στον απόστολο Πέτρο, που αυθόρμητα ομολόγησε και γρήγορα μετανόησε για την άρνηση του Κυρίου: «...συ ει Πέτρος και επί ταύτη τη πέτρα οικοδομήσω μου την Εκκλησίαν, ...δώσω σοι τας κλεις της βασιλείας...» (Ματθ. 16,18) και «Σίμων Ιωνά αγαπάς με πλείον τούτων; λέγει αυτώ. ναι, Κύριε, συ οίδας ότι φιλώ σε. λέγει (=ο Κύριος) αυτώ (=τω Πέτρω). βόσκε τα αρνία μου...» (Ιωάν. 21,15 καί 16-17).

Ο Κύριος είπε, στον Πέτρο απευθυνόμενος, ότι θα οικοδομήσει την Εκκλησία «επί ταύτη τη πέτρα.» όταν ο Πέτρος ομολόγησε, ότι ο Χριστός είναι «ο Χριστός ο Υιός του Θεού του ζώντος» (Ματθ. 16,16). Ο Χρυσ. επιμένει κι επαναλαμβάνει συχνά ότι η οικοδόμηση-θεμελίωση της Εκκλησίας γίνεται στην ομολογία της ορθής πίστεως, «επί ταύτη τη πέτρα» που εξασφαλίζει την ενότητα και στην περίπτωση εδώ εκφράζεται από τον Πέτρο.

«Ο γαρ την Εκκλησίαν επί τη ομολογία αυτού (=του Πέτρου) οικοδομήσας και ούτω τειχίσας αυτήν, ως μυρίονς κινδύνονς και θανάτους αυτής μη περιγενέσθαι, ο των ουρανών αυτώ τας κλεις δεδωκώς και τσσαύτης εξουσίας ποιήσας κύριον...» (Εις Ματθ., Ομιλ. ΠΒ' 3: PG 58,741).

«...Την δε Εκκλησίαν έφησεν επί την ομολογίαν οικοδομήσειν την εκείνου... (Εις Ιωάν., Ομιλ. ΚΑ' 1: PG 59,128).

Δεν είναι ο Πέτρος ο θεμέλιος επί του οποίου στηρίζεται και οικοδομείται η Εκκλησία, θεμέλιος είναι η ορθή πίστη και αποδοχή της, η ομολογία. Δεν γίνεται δηλαδή ο Πέτρος θεμέλιος ένεκα της ομολογίας του, αλλά θεμέλιος είναι η ίδια η ομολογία.

«Τω γουν Πέτρω ειπών «μακάριος ει, Σίμων Βαρ Ιωνά» και επαγγειλάμενος τα θεμέλια της Εκκλησίας επί της ομολογίας αυτού καταθήσεσθαι» (Είς Γαλ., Ομιλ. Α' 1: PG 61,611).

Κατά τον ιερό Χρυσ. γνώριζε ο Κύριος τον αυθόρμητο χαρακτήρα του Πέτρου και την άρνηση που θ' ακολουθούσε. Γι' αυτό στερεώνει με την υπόσχεση αυτή το «φρόνημά» του και τον καθιστά ποιμένα προς γνώσιν όλων όσων θα πληροφορηθούν την άρνησή του και ίσως θ' αμφιβάλλουν στο μέλλον για την αποστολή του. Ακόμη ο Κύριος «ανάγει» με τους λόγους αυτούς τον Πέτρο σε «υψηλήν έννοιαν», αποκαλύπτοντας ότι είναι Υιός του Θεού.

«... «συ ει Πέτρος και επί ταύτη τη πέτρα οικοδομήσω μου την Εκκλησίαν». τουτέστι, τη πίστει της ομολογίας. Εντεύθεν δείκνυσι πολλούς μέλλοντας ήδη πιστεύειν και ανίστησιν αυτού το φρόνημα και ποιμένα ποιεί... Είδες πώς και αυτός (ο Χριστός) ανάγει τον Πέτρον εις υψηλήν την περί αυτού έννοιαν και εαυτόν αποκαλύπτει και δείκνυσιν Υιόν όντα του Θεού διά των υποσχέσεων των δύο τούτων» (Εις Ματθ. Ομιλ. ΝΔ' 2: PG 58,534).

Το «στόμα» των Αποστόλων: η υπεροχικότητα του Πέτρου

Ο ιερός Χρυσ., ενώ ζούσε και δρούσε στην Αντιόχεια, οι προστάτες του επίσκοποι της οποίας Μελέτιος (360-381) και Φαβιανός (381- 403) δεν αναγνωρίζονταν από την ρωμαϊκή Εκκλησία, δεν είχε καμμία δυσκολία να παρουσιάζει μια σαφή υπεροχικότητα του Πέτρον έναντι των λοιπών Αποστόλων και του Παύλου. Στίς πνευματικές καταστάσεις φρονεί ότι δεν υπάρχει ισότητα με την στενή έννοια της λέξεως. Γι' αυτό και στην Βασιλεία των ουρανών δεν θα είναι όλοι, όπως δεν ήταν ίσοι οι 12 Μαθητές, μεταξύ των οποίων ο Κύριος διέκρινε τους Πέτρο, Ιάκωβο και Ιωάννη. Και από τους τρεις πάλι διακρίνει («προτίθησι») τον Πέτρο. Η διάκριση όμως αυτή έχει κάποια ιδιοτυπία, που δεν αναιρεί την ισότητα των Αποστόλων την οποία τονίζει συχνά. Το ίδιο δεν αίρει π.χ. την ισότητα αυτή η υπεροχική αγάπη του Κυρίου προς τον Ιωάννη η οποιαδήποτε μικρή σε κάποιο σημείο υπεροχή κάποιου.

«...ουδέ εν τη βασιλεία ίση η τιμή, ουδέ εν τοις μαθηταίς ίση, αλλ' οι τρεις των άλλων προείχον και εν τούτοις αυτοίς τοις τρισί πολλή πάλιν διαφορά. Πολλή γάρ ακρίβεια παρά τω Θεώ, και μέχρι των εσχάτων... καίτοι γε πάντες ήσαν απόστολοι και πάντες επί δώδεκα θρόνους μέλλονσι καθήσαι... αλλ' όμως τους τρεις ελάμβανε... Και τον Πέτρον δε αυτών προτίθησι λέγων 'φιλείς με πλείον τούτων;'. Και ο Ιωάννης δε υπέρ τους άλλους ηγαπάτο. Και γαρ πάντων εξέτασις έσται ακριβής, καν μικρόν υπερέχεις του πλησίον, καν ακαριαίον, καν οτιούν ουδέ τούτο παρόψεται ο Θεός» (Εις Ρωμ., 'Ομιλ. ΛΑ' 4: PG 60,672).

Όταν ο Χρυσ. προσπαθεί να κατοχυρώσει την υπεροχικότητα του Πέτρου, μένει σε φαινόμενα εξωτερικά. Τονίζει μη θεολογικά στοιχεία, τά οποία όμως αναδεικνύουν τον Πέτρο «κορυφή», «κορυφαίο» ή «έγκριτο» μεταξύ των Αποστόλων, «προστάτη» της οικουμένης και «θεμέλιον» της Εκκλησίας. Προσθέτει όμως emphaticά ότι ένας λόγος που τον χαρακτήριζε έτσι οφείλεται στην πρόθεση του Κυρίου να δείξει στον Πέτρο ότι του συγχώρησε την άρνηση.

«...Ο ουν Πέτρος, ο κορυφαίος του χορού, το στόμα των αποστόλων πάντων, ο της οικουμένης προστάτης, ο θεμέλιος της Εκκλησίας...» (Εις 'Τούτο δε γινώσκετε' 4: PG 56,275).

«...Λέγει (=ο Κύριος) αυτώ (=τω Πέτρω). «βόσκε τα πρόβατά μου': Και τι δήποτε, τους άλλους παραδραμών, περί τούτων διαλέγεται; Έγκριτος ην των αποστόλων και στόμα των μαθητών και κορυφή του χορού. Δια τούτο και Παύλος ανέβη τότε αυτόν ιστορήσαι παρά τους άλλους. Άμα δε και δεικνύς αυτώ ότι χρη θαρρείν λοιπόν, ως της αρνήσεως εξεληλαμένης, εγχειρίζεται την προστασίαν των αδελφών» (Είς Ιωάν., Ομιλ. ΠΗ' 1: PG 59 478).

Και τα εξωτερικά στοιχεία της υπεροχικότητας, για τα οποία μιλήσαμε, είναι ότι ο Πέτρος με τον αυθορμητισμό του σπεύδει («προπηδά») πάντοτε ν' απαντήσει, να ομολογήσει, να κηρύξει πρώτος. Κι έτσι γίνεται το «στόμα» των Αποστόλων. Η πίστη, η γνώμη (η «φωνή») ήταν κοινή όλων των Αποστόλων. Αυτός όμως έσπευσε με θάρρος («παρρησία») να μιλήσει στην Πεντηκοστή. Ενώ είναι πάντοτε -στα αρχικά γεγονότα των Ιεροσολύμων με την Πεντηκοστή- «συν τοις δώδεκα», όταν

ερωτώνται οι Απόστολοι αυτός «προπηδά και προλαμβάνει» όλους και απαντά εκ μέρους όλων.

«'Σταθείς δε Πέτρος συν τοις ένδεκα' (Πρ. 2,14)... Κοινήν (= στην Πεντηκοστή) προεβάλλοντο φωνήν, φησί, και πάντων αυτός ην το στόμα. Παρεστήκασι δε οι ένδεκα μαρτυρούντες τοις λεγομένοις. 'επήρε την φωνήν αυτού' (Πρ. 2,14), φησί. τουτέστι μετά πολλής είπε της παρρησίας» (Είς Πράξ., Ομιλ. Δ' 1: PG 60,46).

«...πάντων ερωτηθέντων αυτός (= ο Πέτρος) αποκρίνεται. Και ότε μεν την του δήμου γνώμην ηρώτα, πάντε είπον το ερωτηθέν. ότε την αυτών, Πέτρος προπηδά και προλαμβάνει» (Είς Ματθ., Ομιλ. ΝΔ' 1: PG 58,533).

Οι Απόστολοι είναι όλοι «ομότιμοι» και ισότιμοι» μεταξύ τους

Η δηλωμένη υπεροχικότητα του Πέτρου αποκτά στον Χρυσ. άλλες διαστάσεις με τις πολύ σαφείς παρατηρήσεις του περί ισότητας και ομοτιμίας μεταξύ των δώδεκα Αποστόλων και του Παύλου. Εξειδικεύει, μάλιστα, τον λόγο του, για να μην παρερμηνευτεί, ότι ο Παύλος υπήρξε «ομότιμος» όχι μόνο προς τους άλλους δύο «προκρίτους», τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη, αλλά και προς τον «κορυφαίο» Πέτρο. Ακόμα σημαντικότερο είναι ότι διακρίνει μεταξύ ομοτιμίας (ισότητας) και «αξίας». Η αξία του κάθε αποστόλου είναι προφανώς ανάλογη με την πνευματική του ετοιμότητα, ενώ η τιμή είναι μία, κοινή. Άρα την υπεροχικότητα του Πέτρου ο ιερός Χρυσ. δεν την συνδέει με θεολογικό βάθος, αλλά με τον αυθορμητισμό του χαρακτήρα του Πέτρου και την ανάγκη να τον αποκαταστήσει ο Κύριος στο αποστολικό αξίωμα.

«...δείκνυσι (= ο Παύλος) αυτοίς ομότιμον όντα, λοιπόν, και ου τοις άλλοις (Ιωάννη και Ιακώβω) εαυτόν, αλλά τω κορυφαίω συγκρίνει, δεικνύς ότι της αυτής έκαστος απέλαυεν αξίας» (Είς Γαλ. Β' 3: PG 61,638).

Η ισότητα μεταξύ των Αποστόλων δεν αφορά την κατάσταση τους στην Βασιλεία των ουρανών. Εκεί έκαστος θα έχει την «αξία» του. Αφορά τον καιρό της δράσεώς τους στην γη. Απόδειξη η συμπεριφορά του Παύλου έναντι του Πέτρου. Ο πρώτος, μετά τις θαυμαστές επιτυχίες του τριών χρόνων ιεραποστολής, επισκέπτεται στά Ιεροσόλυμα τον Πέτρο, «ως προς μείζονα και πρεσβύτερον». Όσα ο Χρυσ. λέγει για την επίσκεψη αυτή ενέχουν τεράστια σημασία. Εξηγεί ότι ο Παύλος όχι μόνο δεν ήταν κατώτερος του Πέτρου, αλλά το λιγότερο ήταν «ισότιμος» του. Ο Παύλος δεν ταξίδεψε για να μάθει κάτι ή να διορθωθεί σε κάτι από τον Πέτρο, τον οποίο άλλωστε σε άλλη περίπτωση ήλεγξε. Ταξίδευμε «διά τούτο μόνον»: από «φιλίαν σφοδροτάτην και αγάπην» προς τον Πέτρο, τον οποίο ακόμα ήθελε να τιμήσει («τιμήσαι») με την παρουσία του, και να του δείξει ότι τον θεωρεί «μείζονα και

πρεσβύτερον». Τέλος, η επίσκεψη του Παύλου μετά από τόσα «κατορθώματα» στον «ισότιμό» του Πέτρο, από τον οποίο δεν περίμενε να διδαχθεί ή να διορθωθεί, οφείλεται στην ταπεινοφροσύνη του και στην εξιστόρηση όσων πέτυχε στην περιοδεία του.

«Τί ταύτης ταπεινοφρονέστερον γένοιτ' αν της ψυχής (=του Παύλου); Μετά τοσαύτα και τοιαύτα κατορθώματα, μηδέν Πέτρου δεόμενος, μηδέ της εκείνου φωνής, αλλ' ισότιμος ων αυτώ (πλέον γαρ ουδέν ερώ τέως), όμως απέρχεται (εις Πέτρον) ως προς μείζονα και πρεσβύτερον. Και της αποδημίας αυτώ της εκεί γίνεται αιτία η ιστορία (=η εξιστόρηση) Πέτρου μόνη... την προσήκουσαν απονέμει τιμήν και ου μόνον αμείνω αλλ' ουδέ ίσον εαυτόν εκείνων είναι νομίζει... Ο μακάριος (= ο Παύλος, ταξίδεψε στα Ιεροσόλυμα) ουχ ως μαθησόμενός τι παρ' αυτού, ουδέ διόρθωσίν τινα δεξόμενος, αλλά διά τούτο μόνον, ώστε ιδείν αυτόν και τιμήσαι τη παρουσία... Το μεν ουν δι' αυτόν (=τον Πέτρον) αποδημήσαι τιμής ην πολλής. Το δε και τοσαύτας επιμείναι ημέρας (= εις Ιεροσόλυμα) φιλίας και σφοδροτάτης αγάπης» (Εις Γαλ., κεφ. Α' 11: PG 61, 631-2).

Μία τομή ακόμα στη θεολογική σκέψη του Χρυσ. και θα κατανοήσουμε ακριβέστερα την σημασία της υποσχέσεως του Κυρίου προς τον Πέτρο, ότι θα του δώσει «τας κλεις της βασιλείας» (Ματθ. 16,18). Άρα έχουμε την άποψη του Χρυσ. για την ομοτιμία των Αποστόλων και στην Βασιλεία των ουρανών, όχι μόνον στον καιρό της επί γης δράσεώς τους.

Δεν έχει προσεχτεί ότι ο Χρυσ. το προνόμιο του Πέτρου, που τον προϋποθέτει η παράδοση των «κλειδών» της Βασιλείας, αποτελεί όχι μόνο και προνόμιο του Παύλου, αλλά και όλων όσων «αγάπησαν» στην γη τον Κύριο και το έργο του. Ακριβέστερα, ο Χρυσ. φρονεί ότι η απόδοση στον Πέτρο των κλειδών της Βασιλείας ταυτίζεται (=τούτο δηλών έλεγε) με τον «στέφανον της δικαιοσύνης», που θα «αποδώσει ο Κύριος» στον Παύλο. Δεν έχει λάβει επομένως με την εικόνα των «κλειδών» κάποιο απόλυτο προνόμιο σαν τιμή κι εξουσία ο Πέτρος, αφού μάλιστα στην συνάφεια τούτη εξηγεί ο Χρυσ. ότι κανείς δεν μπορεί να σταθεί «πρώτος» έναντι του Παύλου. Άρα ορθά με πολλές ευκαιρίες εξηγεί ο Χρυσ. ότι οι υποσχέσεις του Κυρίου στον Πέτρο διέβλεπαν στην αποκατάστασή του στο αποστολικό αξίωμα, κάτι για το οποίο θα πρέπει να αισθάνονται βέβαιοι και οι μελλοντικοί πιστοί.

«Και γαρ Πέτρω ούτω φησίν. Εγώ σοι δώσω τας κλεις των ουρανών:Και ο Παύλος δε τούτο δηλών έλεγε.. λοιπόν, απόκειται μοι ο της δικαιοσύνης στέφανος, ον αποδώσει μοι το Κύριος, ο δίκαιος κριτής, εν εκείνη τη ημέρα. Ου μόνον δε εμοί, αλλά και πάσι τοις ηγαπηκόσι την επιφάνειαν αυτού (Β' Τιμ. 4,8). Επιφάνεια δε του Χριστού γέγονεν. Ότι δε Παύλου ουδείς πρώτος στήσεται, παντί που δήλον» (Εις

Ματθ., Ομιλ. ΞΔ' 3: PG 58,621).

Είναι σαφές απ' όλα τα παραπάνω ότι η ενότητα της Εκκλησίας εξαρτάται από το γεγονός ότι οι Απόστολοι όλοι συνιστούν μέλη του σώματος του Κυρίου, έχουν κεφαλή τον ίδιο τον Κύριο και είναι μεταξύ τους «ομότιμοι» και «ισότιμοι». Γι'αυτό, άλλωστε, ο Παύλος μπορεί να ελέγχει τον Πέτρο και γι' αυτό ο Πέτρος δεν έκρινε σκόπιμο να επιβάλει εξουσιαστικά τις απόψεις του στην Αποστολική Σύνοδο, όπου του εξηγήθηκε ότι σφάλλει. Επιπλέον δεν είναι τυχαίο ότι ο Χρυσ., που με τόσες αφορμές τονίζει την εξωτερική ένεκα του αυθορμητισμού υπεροχικότητα του Πέτρου, δεν χρησιμοποιεί γι' αυτόν τον όρο «πρωτείο» και φυσικά δεν του τον αποδίδει. Δεν λέει και δεν γράφει ότι ο «κορυφαίος του χορού» των Αποστόλων είχε πρωτείο, μολονότι γνωρίζει τον όρο και μάλιστα τον χρησιμοποιεί για τον διάκονο Στέφανο τον πρωτομάρτυρα, που λόγω αυξημένης πνευματικής ετοιμότητας είναι «πρόκριτος» και του δόθηκε περισσότερη χάρη, αν και η «χειροτονία» των επτά διακόνων ήταν «κοινή».

Μεταξύ των επτά διακόνων ο Στέφανος ήταν «πρόκριτος και τα πρωτεία είχε». Ει γαρ και η χειροτονία κοινή, αλλ' όμως ούτος επεσπάσατο χάριν πλείονα» (Εις Πρ.Ομιλ. ΙΕ' 1: PG 60,119).

Οι Απόστολοι δεν είχαν συγκεκριμένο τοπικό (επισκοπικό) θρόνο. Ήσαν υπεύθυνοι για όλη την οικουμένη

Στο πρόβλημα ευθύνης των Αποστόλων -φυσικά και τον Πέτρον- ο Χρυσ. Επιχειρεί σημαντική τομή, που είναι σύμφωνη με την όλη πορεία της Εκκλησίας. Οι Απόστολοι δηλαδή «χειροτονήθηκαν» «άρχοντες» όχι ενός τόπου, μιας πόλεως ή ενός έθνους, αλλά της «οικουμένης». Γι' αυτό όλοι μαζί, «κοινή», έχουν την ευθύνη της οικουμένης. Άρα κανείς τους δεν είναι επίσκοπος αποκλειστικά της Αντιοχείας, της Κορίνθου, της Εφέσου ή της Ρώμης. Καμμία πόλη δεν μπορεί να διεκδικήσει κάτι τέτοιο. Ό,τι άρα ήταν ο Πέτρος για την Αντιόχεια, της οποίας μάλιστα θεμελίωσε την Εκκλησία, είναι και για την Κόρινθο ή την Ρώμη, όπου κατά τον Χρυσ. πήγε μόνο για να ενισχύσει τους πιστούς στο εξαιρετικά ασεβές περιβάλλον (PG 50,593). Το ίδιο ισχύει για τον Παύλο και τους ένδεκα αποστόλους. «Άρχοντες γάρ εισιν υπό του Θεού χειροτονηθέντες οι απόστολοι. Αρχοντες ουκ έθνη και πόλεις διαφόρους λαμβάνοντες, αλλά πάντες κοινή την οικουμένην εμπιστευθέντες» (Ότι χρήσιμος η των Γραφών ανάγνωσις Γ' 4: PG 51,93).

Και γίνεται ακόμα σαφέστερος αναφορικά με την μη αποκλειστική σύνδεση των Αποστόλων με κάποιον τοπικό θρόνο (επισκοπικό). Όταν υπομνηματίζει στο

κεφάλαιο 21 τον Ευαγγελιστή Ιωάννη το μελλοντικό μαρτύριο του Πέτρου και ότι ο Κύριος διέκειτο «σφόδρα οικείως» προς αυτόν, διερωτάται: γιατί άραγε, αφού τόσο αγαπούσε ο Κύριος και τιμούσε τον Πέτρο, «έλαβε» τον θρόνο των Ιεροσολύμων ο Ιάκωβος (ο Αδελφόθεος) και όχι ο Πέτρος. Η απάντηση είναι περισσότερο από σαφής για το γενικότερο θέμα. Ο Κύριος δεν «εχειροτόνησε» τον Πέτρο επίσκοπο για κάποιον θρόνο, αλλά τον χειροτόνησε «της οικουμένης διδάσκαλον», όπως και τους λοιπούς Αποστόλους. «...Ει δε λέγοι τις, πώς ουν ο Ιάκωβος τον θρόνον έλαβε των Ιεροσολύμων; εκείνο αν είποιμι, ότι τούτον (=τον Πέτρον) ου του θρόνου, αλλά της οικουμένης εχειροτόνησε διδάσκαλον» (Εις Ιωάν., Ομιλ. ΠΗ' 1: PG 59,480).

Επομένως ο Πέτρος, όπως και οι λοιποί Απόστολοι, δεν είχαν κάποιον ιδιαίτερο θρόνο. Θρόνους δώδεκα θα έχουν μόνο στην Βασιλεία των ουραμών. Στο πλαίσιο της θεολογικής αυτής θεωρήσεως του έργου και της ευθύνης των Αποστόλων κατανοούνται άριστα όσα εμφαντικά λέγει πάλι για τον Πέτρο, τονίζοντας την «παρρησίαν» που επανεύρε ο Πέτρος μετά την «άρνησιν». Παρά την άρνηση, με τα κυριακά λόγια «βόσκε τα αρνία» του έδινε το αποστολικό προνόμιο να «προστατεύει», να ποιμαίνει τους αδελφούς, τους πιστούς χριστιανούς. Οι «αδελφοί» που του εμπιστεύεται ο Κύριος δεν είναι οι Απόστολοι, ώστε να υποθέσουμε ότι του έδινε ο Κύριος πρωτείο εξουσίας. Οι όροι «προστασία» ή «επιτροπή» και δη «επιστασία» εναλλάσσονται και αναφέρονται στους πιστούς γενικά, στα «ποίμνια» (PG 48,631). «Ο γαρ τότε μη τολμών ερωτήσαι... ούτος (= ο Πέτρος) και την προστασίαν ενεπιστεύθη των αδελφών... Επει ουν (= ο Κύριος) μεγάλα αυτώ προειπε και την οικουμένην ενεχείρησε και το μαρτύριον προανεφώνησεν...» (Είς Ιωάν., Ομιλ. ΠΗ' 2: PG 59,480).

Στην ίδια μάλιστα συνάφεια ο Χρυσ. με ρηματικό τύπο σε πληθυντικό αριθμό δηλώνει ότι επρόκειτο οι Απόστολοι όλοι ν' αναλάβουν την ευθύνη της οικουμένης («έμελλον της οικουμένης την επιτροπήν αναδέξασθαι»: Αυτόθι). Ο Πέτρος είναι και αυτός ένας μεταξύ αυτών που αναλαμβάνουν την ευθύνη. Αλλού είναι σαφέστερος περί του ότι ο Κύριος ανέθεσε την οικουμένη σε όλους τους Αποστόλους: «Ούτω και ο Σωτήρ, μέλλων καθιστάν αυτούς (τους Αποστόλους) άρχοντας της οικουμένης, δίδωσιν αυτοίς και τιμωρίας εξουσίαν και συγχωρήσεως...» (Εις Ιωάν., Ομιλ. ΠΗ' 2: PG 59,480).

Μία νέα τομή μάλιστα του Χρυσ. αποκλείει ριζικά την προνομιακή δήθεν ευθύνη του Πέτρου για την όλη Εκκλησία, ότι δηλαδή μόνο εκείνος έχει την ευθύνη αυτή (άρα και την ανάλογη εξουσία) για την οικουμενική Εκκλησία. Και αυτό διότι όχι άπαξ λέγει ότι ο Κύριος ανέθεσε το τμήμα των Ιουδαίων στην ευθύνη του Πέτρου και το τμήμα των εθνικών στην ευθύνη του Παύλου. Η «διαφορά» μεταξύ των

τμημάτων αυτών, τα οποία χαρακτηρίζει και «στρατόπεδα», είναι μεγάλη, αλλά σημασία έχει ότι «εις ο βασιλεύς», ο Κύριος (π.χ.: PG 51,379).

Εφόσον πάντως στην σκέψη του Χρυσ. οι Απόστολοι δεν είχαν αποκλειστικό επισκοπικό θρόνο, δεν νοείται, βέβαια, και κληροδότηση χαρισμάτων ή τυχόν προνομίων ενός Αποστόλου στους επιγενόμενους επισκόπους της πόλεως στην οποία συνέβη να δράσει ο Απόστολος αυτός. Αυτό ισχύει και για τους επισκόπους της Ρώμης, όπου έδρασαν και μαρτύρησαν οι Πέτρος και Παύλος, χωρίς όμως να είναι και θεμελιωτές της ρωμαϊκής Εκκλησίας.

Ένα χωρίο του Β' 1 Λόγου Περί Ιερωσύνης θεωρήθηκε στήριγμα στην άποψη των ρωμαιοκαθολικών περί του ότι ο Πέτρος θα είχε συγκεκριμένους τοπικούς διαδόχους: «...διατί και το αίμα (= ο Κύριος) εξέχεεν; ίνα τα πρόβατα κτήσηται, α τω Πέτρω και τοις μετ' εκείνον ενεχειρίζε» (PG 48,632).

Η διατύπωση σ' αιτιατική «τοις μετ' εκείνον» δεν είναι καθόλου ανάγκη να δηλώνει τους επισκόπους Ρώμης. Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω προϋποθέτει όλους τους ποιμένες, στους οποίους θα εμπιστεύεται ο Κύριος τους πιστούς, όπως τα εμπιστεύτηκε όχι μόνο στον Πέτρο, αλλά και σε όλους τους Αποστόλους. Σχετικά με το χωρίο, βέβαια, έχει προταθεί ως ορθότερη γραφή «τοις μετ' εκείνον», οπότε σημαίνει τους λοιπούς Αποστόλους.

Η αλληλογραφία του Χρυσ. με τον Ρώμης Ιννοκέντιο καί άλλους δυτικούς επισκόπους.

Όταν ο Χρυσ. καταδικάστηκε οριστικά κι εξορίστηκε (404), ακολούθησε γενικότερη αναστάτωση στην Εκκλησία με εκθρονίσεις επισκόπων και διωγμούς κληρικών. Προπαντός με την καταδίκη του Χρυσ. ανατρεπόταν η κανονική τάξη της Εκκλησίας, διότι ο Αλεξανδρείας Θεόφιλος επενέβη αντικανονικά στα πράγματα άλλης τοπικής Εκκλησίας, της Κωνσταντινουπόλεως. Τα γεγονότα, επειδή ήσαν γενικής σημασίας, «και γαρ υπέρ της οικουμένης σχεδόν απάσης ο παρών υμίν αγών πρόκειται» (Προς Ιννοκέντιον Β': PG 52,536) υποχρέωσαν τον Χρυσ. ν'απευθυνθεί στους δυτικούς επισκόπους με πρώτον τον Ρώμης Ιννοκέντιο. Οι άλλοι δυτικοί επίσκοποι, που έλαβαν το ίδιο κείμενο ήταν φυσικά οι έχοντες τότε τουλάχιστον αποφασιστικό λόγο στα πράγματα της Εκκλησίας: οι Μιλάνου Βενέριος και Ακυληίας Χρωμάτιος. Την ίδια τακτική εφήρμοσε πριν από τρεις περίπου δεκαετίες ο Μέγας Βασίλειος, που δεν απευθυνόταν μόνο στον Ρώμης Δάμασο, αλλά και σε άλλους ισχυρούς δυτικούς επισκόπους. Εδώ πρόκειται για δύο

Επιστολές του Χρυσ., μία στην αρχή της εξορίας του και μία σύντομη μήνες πριν από την κοίμησή του († 14.9.407). Ο Ιννοκέντιος απήντησε με μία επιστολή προς το Χρυσ. και μία προς τον κλήρο της Κ/πόλεως.

Ο Χρυσ. αρχικά πληροφορεί τα διατρέξαντα εις βάρος του και εις βάρος των υποστηρικτών του επισκόπων και παρακαλεί τον Ρώμη και τους άλλους επισκόπους να δείξουν «σπουδήν», ώστε να μη ισχύσουν τα γενόμενα εις βάρος του, διότι άλλως η ολη Εκκλησία («η υφ' ήλιον») θα βρεθεί σε «σύγχυση». Η σύγχυση οφείλεται στην αντικανονική («παρανομίαν») σε άλλη τοπική Εκκλησία επέμβαση του Αλεξανδρείας Θεοφίλου. Παρακαλούσε δηλαδή να καταδικαστεί η ολέθρια επέμβαση σε άλλη τοπική Εκκλησία. «...την προσήκουσαν υμίν ανδρείαν και σπουδήν επιδείξασθαι, ώστε παρανομίαν τοσαύτην επεισελθούσαν ταις Εκκλησίαις αναστείλαι. Ει γαρ τούτο κρατήσσειε το έθος και εξόν γένηται τοις βουλομένοις εις τας αλλοτρίας επιέναι παροικία εκ τοσούτων διασημάτων και εκβάλλειν ους αν εθέλοι τις, κατ' εξουσίαν ιδίαν πράττειν άπερ αν εθέλωσιν, ίστε ότι.... πόλεμός τις ακήρυκτος πάσαν επιδραμείται την οικουμένην, πάντων πάντας βαλλόντων και βαλλομένων. Ίνα ουν μη τοσαύτη σύγχυσις καταλάβη την υφ' ήλιον πάσαν, επιστείλαι παρακλήθητε τα μεν ούτω παρανόμως γεγενημένα απόντων ημών... μηδεμίαν έχειν ισχύν...» (Προς Ιννοκέντιον Α' 4: PG 52,534).

Το όλο κείμενο της Επιστολής και ιδιαίτερα το παραπάνω χωρίο είναι πολύ ενδεικτικό των απόψεων του Χρυσ. Στις προηγούμενες παραγράφους ο ιερός άνδρας παρουσίασε τους Αποστόλους ως «άρχοντες» και «προστάτες» της όλης οικουμένης και ως μη έχοντες αποκλειστικό επισκοπικό «θρόνο». Τώρα οι επίσκοποι έχουν έκαστος αποκλειστικό και περιορισμένο επισκοπικό θρόνο, στην οικουμενική Εκκλησία δημιουργήθηκαν πλέον γενικότερες περιοχές ευθύνης, Μητροπολιτικές κι έπειτα Πατριαρχικές περιφέρειες. Με το κείμενό του ο Χρυσ. διδάσκει ότι τις περιφέρειες (όρια) αυτές απαγορεύεται να υπερβαίνει ο εκάστοτε Μητροπολίτης ή Πατριάρχης. Τότε τι είδους επέμβαση περίμενε; Ζητάει την σύμφωνη γνώμη τους («εμμέλειαν») την φροντίδα και την «σπουδήν» για σύγκληση Συνόδου και μάλιστα οικουμενικής, όπως ορθά το κατάλαβε ο Ιννοκέντιος, που πολύ προσπάθησε ώστε να συγκληθεί τέτοια Σύνοδος, αλλά χωρίς να το επιτύχει. Η επιστολή του Ιννοκεντίου προς τον κλήρο της Κ/πόλεως εκφράζει με θαυμάσιο τρόπο το φρόνημα της Εκκλησίας αναφορικά με τον ρόλο του Ρώμης και την δήθεν παγκόσμια εξουσία του. Δηλώνει εκεί ότι μόνο αναφορικά με την αντικανονική επέμβαση του Αλεξανδρείας Θεοφίλου και την καταδίκη του Χρυσ. πρέπει να ισχύσουν οι κανόνες της Α' οικουμενικής Συνόδου περί μη επεμβάσεως σε άλλη εκκλησιαστική δικαιοδοσία. Γι' αυτό και δεν διανοείται να επέμβει ο ίδιος εξουσιαστικά. Ο τρόπος αντιμετώπισεως του ζητήματος, υποδεικνύει ορθά, ότι προϋποθέτει Σύνοδο, που μόνη αυτή έχει γενικότερη εξουσία. « Ότι και περί της

των κανόνων παραφυλακής, τούτοις δειν έπεσθαι γράφομεν, οίτινες εν Νικαία εισίν ωρισμένοι, ος μόνοις οφείλει ακολουθείν η καθολική Εκκλησία... Αλλά τι κατά των τοιούτων (= των παραβαινόντων τους κανόνες) νυν εν τω παρόντι ποιήσωμεν; Αναγκαία εστί διάγνωσις συνοδική, ην και πάλαι έφημεν συναθροιστέαν, μόνη γάρ εστιν ήτις δύναται τας κινήσεις των τοιούτων καταστείλαι καταιγίδων... Και γαρ ημείς πολλά σκεπτόμεθα ον τρόπον η Σύνοδος οικουμενική συναχθείη, όπως τη βουλήσει του Θεού αι ταραχώδεις κινήσεις παύσωνται» (Ιννοκεντίου, Προς τον κλήρον της Κ/πόλεως: PG 52,538).

Η βοήθεια στους χειμαζόμενους θα δοθεί μόνο με την Σύνοδο. Ο ίδιος ο Ιννοκέντιος δεν αισθάνεται κάτοχος αυξημένης εξουσίας, ώστε να δοκιμάσει έστω την επίλυση του ζητήματος. Το μόνο που μπορεί να κάνει, μέχρι την σύγκληση της Συνόδου, είναι να παρηγορεί και να συμβουλεύει υπομονή (αυτόθι).

Η ενέργεια του Χρυσ., ν' απευθυνθεί στους ισχυρούς επισκόπους της Δύσεως και να ζητήσει εξέταση της γενικευμένης πλέον εκκλησιαστικής κρίσεως από Σύνοδο, ήταν πολύ ορθή και κανονική. Γνώριζε και προϋπέθετε ότι ο επίσκοπος Ρώμης, πέρα του κύρους που του προσδίδει η «προκαθήμενη της αγάπης» και αποστολική και πρωτευουσιάνικη Εκκλησία του, δεν έχει άλλη εξουσία να επεμβαίνει. Γι' αυτό ζητάει σύγκληση Συνόδου και γι' αυτό απευθύνεται και προς άλλους δυτικούς επισκόπους. Αλλά και ο Ιννοκέντιος στο σημείο τούτο αναδείχτηκε φορέας της γνήσιας Παραδόσεως, μη θέλοντας να επέμβει σε ξένης εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας κρίση, την οποία πίστευε ότι μόνο Σύνοδος δικαιούται ν'αντιμετωπίσει.

Η τακτική, τέλος, του Χρυσ. και του Ιννοκεντίου υπογραμμίζουν τον ορθό τρόπο εξασφαλίσεως της ενότητας της οικουμενικής Εκκλησίας, ώστε να βασιλεύει πάντοτε ειρήνη, την οποία φυγαδεύουν οι κυριαρχικές διαθέσεις των οποιωνδήποτε πρωτείων εξουσίας.

<http://bit.ly/1cjj5k1>